

**Giza
eskubideen
nazioarteko
eguna**

2014ko abenduak 10

Tolosako
Bizikidetza
Foroa

hoy 10 de diciembre, el Foro por la Convivencia de Tolosa quiere compartir con todas y todos vosotros la importancia de lo que esta fecha significa. Hoy hace 66 años la Asamblea General de las Naciones Unidas aprobaba la Declaración Universal de los Derechos Humanos, por la que se proclama la necesidad de promover, respetar y garantizar la dignidad humana y los derechos iguales e inalienables de todas las personas.

Hace un mes, os convocamos para recordar y reconocer a todas aquellas personas asesinadas en Tolosa o que siendo de Tolosa habían sido asesinadas. Hoy nos volvemos a reunir para sumar a ese reconocimiento, a todas aquellas personas que de una u otra manera han visto conculcados sus derechos básicos y han padecido las dolorosas consecuencias del ejercicio de la violencia injusta de carácter y origen político.

Foro honen ustetan gaur egun, nahikoa baldintza badago bizikidetzeta hobetzeko, politika normalizatzeko eta bakebideak jorratzeko. Baina iraganak utzi dizkigun hainbat arazo konpondu gabe ditugu oraindik eta gatazka egoerak gizartean sortu dituen zauriak eta etenak begi bistan daude.

Somos conscientes de que el proceso de construcción de la paz es un trabajo complejo. Es importante que la sociedad tome parte en el proceso. A nosotros y nosotras, como parte de la sociedad que somos, nos corresponde intentar que las heridas provocadas por tantos años de violencia y conflicto, cicatricen y no vuelva a ocurrir nada parecido. Y que los derechos Humanos se respeten y no haya ningún tipo de discriminación.

Elkarrizketa da harremanak berreraikitzeke tresna garrantzitsuena eta desberdinen arteko elkarreragina modu ez-gatazkatsuan bideratzeko bitartekorik egokiena. “Bestearen” duintasuna errespetatzera eta “bestea” behar bezalako prestutasunez entzutera prestatu behar dugu. Besteiei entzun eta jarrerak aldatu beharra dugu denonok, salbuespenik gabe, horrek lagunduko baitigu bakea eraikitzen.

Gu, ideologi eta bizipenetan, desberdinak izanik jarduera luzeak daramatzagu jarduera horretan murgilduta, bestearen giza duintasuna errespetatuz, bestea bizitutakoa onartzen. Gure arteko bizikidetzak eraiki nahi baldin badugu, hau giza eskubideen errespetuan oinarritu behar dela eta egia, memoria, justizia eta erreparazioan oinarritu behar denaren uste zintzoa dugu.

DECLARACIÓN UNIVERSAL DE LOS DERECHOS HUMANOS

Recogemos a continuación algunos elementos de la DECLARACION adoptada y proclamada por la Asamblea General de las Naciones unidas el 10 de diciembre de 1948. En su preámbulo se dice:

- Kontuan izanik munduko askatasuna, justizia eta bakea giza familiako kide guztien berezko duintasunean eta eskubide berdin eta ukaezinetan oinarritzen direla;
- Kontuan izanik giza eskubideak ez ezagutzearen eta gutxiestearen ondorioz, giza kontzientziari irain egiten dioten basakeriak gertatu izan direla; eta gizon-emakumeek, beldur eta gabezia orotik aske, hitz egiteko askatasuna eta sinesmen-askatasuna izango dituzten munduaren etorrera aldarrikatu dela gizakiaren helburu nagusi;
- Kontuan izanik ezinbestekoa dela giza eskubideak zuzenbidezko erregimen batek babestea, gizakia-tirania eta zapalkuntzaren aurkako azken irtenbidea den matxinadara jo beharrear aurkitu ez dadin
- Kontuan izanik Nazio Batuetako kide diren herriek gizakiaren oinarritzko eskubideetan, gizakiaren duintasun eta balioan eta gizonen eta emakumeen eskubideen arteko berdintasunean duten fedea tinko azaldu dutela Agirian; eta, askatasunaren ikuspegi zabalago baten barruan, gizarte aurrerakuntza sustatzeko eta bizitza-maila jasotzeko erabakita daudela adierazi dutela;

Artículo 1

Todos los seres humanos nacen libres e iguales en dignidad y derechos y, dotados como están de razón y conciencia, deben comportarse fraternalmente los unos con los otros.

2. Atala

Gizaki orori dagozkio Aldarrikapen honetan adierazitako eskubide eta askatasunak, eta ez da inor bereziko arraza, larru-kolorea, sexua, hizkuntza, erlijioa, politikako edo bestelako iritzia, sorterrria edo gizarteko jatorria, ekonomi maila, jaiotza edo beste inolako gorabeheragatik.

Artículo 3

Todo individuo tiene derecho a la vida, a la libertad y a la seguridad de su persona.

4. Atala

Inor ez da izango besteren esklabo edo uztarpeko; debekatuta dago esklabotza eta esklaboen salerosketa oro.

Artículo 5

Nadie será sometido a torturas ni a penas o tratos crueles, inhumanos o degradantes.

6. Atala

Edozein gizon-emakumek du, nonahi, lege-nortasundun dela aitor diezaioten eskubidea.

Artículo 7

Todos son iguales ante la ley y tienen, sin distinción, derecho a igual protección de la ley. Todos tienen derecho a igual protección contra toda discriminación que infrinja esta Declaración y contra toda provocación a tal discriminación.

8. Atala

Pertsona orok du Konstituzioak edo legeek gizon-emakumeei aitortzen dizkieten oinarrizko eskubideak hausten dituzten ekintzetatik babesteko, norbere herrialdeko auzitegi aginpidedunetan errekurtsor eraginkorra jartzeko eskubidea.

Artículo 9

Nadie podrá ser arbitrariamente detenido, preso ni desterrado.

10. Atala

Pertsona orok eskubidea du, berdintasun osoan, auzitegi burujabe eta alderdikieririk gabean jendaurrean hitz egin

eta zuzentasunez entzun diezaioten, nahiz bere eskubide eta betebeharrak erabakitzeko, nahiz bere aurkako salaketa penalak aztertze.

Artículo 11

1. Toda persona acusada de delito tiene derecho a que se presuma su inocencia mientras no se pruebe su culpabilidad, conforme a la ley y en juicio público en el que se le hayan asegurado todas las garantías necesarias para su defensa.

2. Nadie será condenado por actos u omisiones que en el momento de cometerse no fueron delictivos según el Derecho nacional o internacional. Tampoco se impondrá pena más grave que la aplicable en el momento de la comisión del delito.

12. Atala

Ez dago arrazoirik gabe beste inoren bizitza pribatuan, familian, etxean edo postan eskusartzerik, ezta inoren ohore edo izen onari eraso egiterik ere. Nornahik du eskusartze edo eraso horien aurka legezko babes izateko eskubidea.

Artículo 13.

1. Toda persona tiene derecho a circular libremente y a elegir su residencia en el territorio de cada Estado.

2. Toda persona tiene derecho a salir de cualquier país, incluso del propio, y a regresar a su país.

14. Atala

Jazarpenik jasanez gero, pertsona orok du edozein herrialdetan babesa bilatu eta izateko eskubidea.

Eskubide horretara ezin izango da jo delitu arruntek sortutako auzibideko egintza baten aurka, ezta Nazio Batuen helburu eta irizpideen aurkako egintzak direla-eta ere.

Artículo 15

1. Toda persona tiene derecho a una nacionalidad.

2. A nadie se privará arbitrariamente de su nacionalidad ni del derecho a cambiar de nacionalidad.

16. Atala

Gizonek eta emakumeek, ezkontadinetik aurrera, ezkontzeko eta familia aratzeko eskubidea dute, arraza, herritartasun edo erlijioagatiko inolako mugarik gabe; eta, ezkontzari dagokionez, eskubide berberak dituzte bai ezkontuta jarraituz gero eta bai ezkontza-lotura ezabatuz gero ere.

Ezkongaien baimen aske eta osoz ez bada, ez dago ezkontzerik.

Familia da gizartearen oinarri jatorra eta berezkoa, eta Estatuaren eta gizartearen babesa izateko eskubidea du.

Artículo 17

1. Toda persona tiene derecho a la propiedad, individual y colectivamente.
2. Nadie será privado arbitrariamente de su propiedad.

18. Atala

Pertsona orok pentsamendu-kontzientzi eta erlijio-askatasunerako eskubidea du; eskubide horren barne da erlijio edo sinesmena aldatzeko askatasuna eta baita norbere erlijioa edo sinesmena bakarka nahiz taldean, jendaurrean edo pribatuan irakaskuntzaz, ihardueraz, kultuz eta aginduak gordez azaltzeko askatasuna ere.

Artículo 19

Toda persona tiene derecho a la libertad de opinión y de expresión; este derecho incluye no ser molestada a causa de sus opiniones, el de investigar y recibir informaciones y opiniones, y el de difundirlas, sin limitación de fronteras, por cualquier medio de expresión.

20. Atala

Nornahik du bakean biltzeko eta elkartzeko eskubidea.
Inor ezingo da behartu elkarte bateko kide izatera

Artículo 21.

1. Toda persona tiene derecho a participar en el gobierno de su país, directamente o por medio de representantes libremente escogidos.
2. Toda persona tiene el derecho de acceso, en condiciones de igualdad, a las funciones públicas de su país.
3. La voluntad del pueblo es la base de la autoridad del poder público; esta voluntad se expresará mediante elecciones auténticas que habrán de celebrarse periódicamente, por sufragio universal e igual y por voto secreto u otro procedimiento equivalente que garantice la libertad del voto.

22. Atala

Pertsona orok du, gizarteko kide denez gero, gizarte-segurantzaz izateko eskubidea eta, herrialdearen ahaleginaz eta nazioarteko laguntzaz, Estatu bakoitzaren antolaketa eta baliabideak kontuan izanik, norbanakoaren duintasunerako eta nortasuna garatzeko ezinbestekoak

diren ekonomi, gizarte eta kultura mailako eskubideak
asetuta izatekoa

Artículo 23

1. Toda persona tiene derecho al trabajo, a la libre elección de su trabajo, a condiciones equitativas y satisfactorias de trabajo y a la protección contra el desempleo.
2. Toda persona tiene derecho, sin discriminación alguna, a igual salario por trabajo igual.
3. Toda persona que trabaja tiene derecho a una remuneración equitativa y satisfactoria, que le asegure, así como a su familia, una existencia conforme a la dignidad humana y que será completada, en caso necesario, por cualesquiera otros medios de protección social.
4. Toda persona tiene derecho a fundar sindicatos y a sindicarse para la defensa de sus intereses.

24. Atala

Pertsona orori dagozkio atsedenerako eskubidea,
aisiarakoa, lanaldiaren iraupen mugatua izatekoa eta
aldian-aldian ordaindutako oporrak izatekoa.

Artículo 25

1. Toda persona tiene derecho a un nivel de vida adecuado que le asegure, así como a su familia, la salud y el bienestar, y en especial la alimentación, el vestido, la vivienda, la asistencia médica y los servicios sociales necesarios; tiene asimismo derecho a los seguros en caso de desempleo, enfermedad, invalidez, viudez, vejez y otros casos de pérdida de sus medios de subsistencia por circunstancias independientes de su voluntad.

2. La maternidad y la infancia tienen derecho a cuidados y asistencia especiales. Todos los niños, nacidos de matrimonio o fuera de matrimonio, tienen derecho a igual protección social.

26. Atala

Pertsona orok du hezkuntza-eskubidea. Hezkuntza dohainekoa izango da oinarrizko ikasketei dagokienez behintzat. Oinarrizko ikasketak egitea derrigorrezkoa izango da; heziketa teknikoa eta lanbiderakoa, orokorra; eta denek izango dute goimailako ikasketak egiteko aukera bera, norberaren merezimenduen arabera.

Hezkuntzaren helburua giza nortasuna guztiz garatzea izango da eta giza eskubideen eta oinarrizko askatasunen errespetua indartzea; herrialde, arraza eta erlijio guztien

arteko elkar-ulertze, jasankortasun eta adiskidetasunaren alde egingo du; eta Nazio Batuen iharduna bultzatuko du, bakeak iraun dezan.

Gurasoek lehentasunezko eskubidea izango dute seme-alabei emango zaien hezkuntza mota aukeratzeko.

Artículo 27

1. Toda persona tiene derecho a tomar parte libremente en la vida cultural de la comunidad, a gozar de las artes y a participar en el progreso científico y en los beneficios que de él resulten.

2. Toda persona tiene derecho a la protección de los intereses morales y materiales que le correspondan por razón de las producciones científicas, literarias o artísticas de que sea autora.

28. Atala

Pertsona guztiei dagokien eskubidea da, Aldarrikapen honetan azaldutako eskubide eta askatasunak era eraginkorrean garatuko dituen gizarte mailako eta nazioarteko ordena ezar dadin.

Artículo 29

1. Toda persona tiene deberes respecto a la comunidad, puesto que sólo en ella puede desarrollar libre y plenamente su personalidad.
2. En el ejercicio de sus derechos y en el disfrute de sus libertades, toda persona estará solamente sujeta a las limitaciones establecidas por la ley con el único fin de asegurar el reconocimiento y el respeto de los derechos y libertades de los demás, y de satisfacer las justas exigencias de la moral, del orden público y del bienestar general en una sociedad democrática.
3. Estos derechos y libertades no podrán, en ningún caso, ser ejercidos en oposición a los propósitos y principios de las Naciones Unidas.

30. Atala

Aldarrikapen honetan jasotako ezertan ezingo da ulertu Estatuari edo talde edo norbanakoren bati Aldarrikapen honetan bertan adierazitako edozein eskubide eta askatasun deuseztatzeko ekintzak edo ihardunak burutzeko eskubidea ematen zaionik

Joan den urteko ekainean,
Manuela Carmena, Jon
Mirena Landa, Ramón
Música eta Juan Mª Uriartek
**“Euskal kasuan gertaturiko
giza eskubideen urraketari
buruzko oinarritzko txostena”**
aurkeztu zioten Eusko
Jarlaritzako Bakegintza eta
Bizikidetzarako Idazkaritza
Nagusiari. Bertan, 1960tik
2013ra bitarte izandako giza
eskubideen urraketak
aztertzen dira. Txostenak
horrela dio:

*“Giza eskubideen urraketa larrien biktima guztiek egia,
justizia eta ordaina izateko eskubidea dute. Horren*

ondorioz, txosten hau idatzi dugunok honako gomendio hauek ematen ditugu:

1. Erakunde publiko guztiei, giza eskubideak monitorizatzen dituzten nazioarteko organismo ofizialek emandako gomendioak betetzea.

2. Erakunde publiko, erakunde zibiko eta gizarte zibilari, giza eskubide guztiak –multzo zatiezintzat hartuta– errespetatu, sustatu eta defendatzea, Zuzenbide Estatuaren muina diren aldetik, eta iraganaren irakurketa autokritiko eta arduratsua egitea, biktimei eta, bereziki, bidegabe eraildakoei lehentasuna emanda.

3. Euskal alderdi politikoei, giza eskubideen aldeko eta biktimei laguntzeko politika publikoak babestea, alderdikeria alde batera utzita. Hartara, biktimizazio gehiago izatea saihestuko dute, eta bakegintzan eta adiskidetzeko prozesuan aitzindari izan daitezke.”

Bukaerako paragrafoetan honako iradokizunak gehitzen ditu:

“Nazioarteko estandarren arabera, sufrimendu guztiak ez dira giza eskubideen urraketatzat hartu behar. Horrek ez du esan nahi aintzat hartu behar ez direnik gizartea onbideratzeko ikuspegitik begiratuta. Bestalde, enpatia da humanismoaren eta zibilizatu izatearen funtsezko adierazgarria. Azkenaldiko gure historian mota

horretako sufrimendu asko izan dugu.

Demagun familia-eremuaz ari garela. ETaren mehatxuak, estortsioa edo irainak jasan behar izan dituen norbaiten senitarteko bakoitzak sufritu egin du. Presoen senideek ere sufritu egin dute, baita 40.000 atxilotuen senitartekoek ere (Barne Ministerioaren arabera, atxilotutako horietatik 10.000 baino gutxiagori leporatu diete ETarekin harremana izatea).

Baina, bereziki, ez ahaztu beste 277 pertsona hil direla modu askotara, indarkeriarekin loturiko gertaera edo egoeretan: nork bere buruaz beste eginda, liskarretan, armak manipulatzean, polizia-kidegoen artean ustekabeko tiroen ondorioz... Gertakari horiek ezin dira zentzu hertsian giza eskubideen urraketatzat hartu baina, hala ere, gertaturikoaren memoria osatzen dute.”

Giza Eskubideen zapalketen

	1960-1975	1976-1978	1979-1982	1983-2013	1960tik 2013ra Guztizko zenbatekoa
ETA, ETA(pm), ETA(m), ETA VII, ETA VIII, CCAA, DRIL, IK, Iraitza eta beste batzuk					
Hildakoak					837
- Atentatueta	24	99	244	444	811
- Bahitu eta hildakoak	-	2	8	5	15
- Oraindik desagertuta daudenak	3	-	-	-	3
- Hilotz agertu direnak	2	-	-	-	2
- Kale borrokagatik	-	-	-	2	2
- Beste batzuk	1	1	-	2	4
Zaurituak					2.365-2.600
- Atentatueta	103	132	347	1597	2179
- Bahitu eta zangoan tiroa(k) emanda	-	3	12	-	15
- Bahitu eta askatuak	3	6	18	14	41
- Bahitu eta Estatuako Segurtasun Indarrek askatuak	-	-	2	4	6
- Ibigailua lapurtzeko bahituak	?	8	44	45	97
- Kale borrokagatik					27
Beste datu batzuk					
- Atentatueta kopurua					3.600 inguru
- Ekonomikoki estortsiatuak					Pertsonak milakotan
- Bizkartzainduak					1.500 a 2.000
- Kale borrokako ekintza kopurua					4.500 inguru
Segurtasun Indarrak					
Hildakoak					94
- Poliziaren zaintzapean	3	-	3	3	9
- Poliziaren kontroleran edo antzekoetan	9	5	6	-	20
- Nahasteen, abusuen eta bestelakoen ondorioz	7	3	5	2	17

laburpen taula

- Polizien istiluak zerbitzutik kanpo	1	4	7	4	16
- Manifestazio eta mobilizazioetan	4	18	3	5	30
- Heriotza-zigorren ondorioz	2				2
Zaurituak					746
- Polizien kontrolatan	6	15	17	9	47
- Nahasteen, abusuaren eta bestelako ondoen ondorioz	3	14	7	16	40
- Polizien istiluak zerbitzutik kanpo	1	4	4	9	18
- Zauri larriak manifestazioetan	71	351	40	179	641
Beste datu batzuk					
- Tortura					Ez dago datu nahikorik. 5.500 salaketa publiko
Talde parapolizialak eta eskuin-muturreko taldeak					
Hildakoak					73
- Atentatu eta erasoetan	2	3	28	28	61
- Mobilizazioetan	-	3	-	-	3
- Bahitu ostean	-	-	2	2	4
- Oraindik desagertuta daudenak	-	1	1	1	3
- Bortxatu eta hildako emakumeak	-	-	2	-	2
Zaurituak					426
- Atentatu edo erasoetan	16	87	119	101	323
- Manifestazio eta mobilizazioetan	?	22	8	2	32
- Bortxatutako emakumeak	-	?	12	1	13
- Bahituak (Galdekatuak, kolpatuak eta mehatxatuak)	3	6	12	37	58
Beste datu batzuk					
- Ondasunen aurkako atentatuak edota heriotza-mehatxuekin	138	217	204	394	953

Porque la convivencia sólo se puede construir reivindicando la injusticia de todas las víctimas y reconociendo el sufrimiento conjuntamente. Tenemos que asumir lo ocurrido en su globalidad y recuperar su memoria. Debemos de fortalecer el respeto mutuo, abrir caminos y expandir la cultura de la paz, creando espacios de reflexión para ello.

Denon artean egoera hau gainditu behar dugu, berriz ere errepikatu ez dadin. Gaur, hemen denak biktimak direla adierazi nahi dugu, beraz gure memoria kolektiboari eutsi nahi diogu. Biktima guztiei, sufritu duten pertsona guztiei gure babesa eta errekonozimendua adierazi nahi diegu. Sufritu duten guztia nolabait errekonozitzeko eta erreparatzeko gure nahia helarazi nahi diegu. Eta giza eskubide guztien urraketak, bai eta gaur egun oraindik pairatzen direnak, bukatu daitezela eskatu nahi dugu.

Tolosako
Bizikidetzaren
Foroa